

3.3 Biologisk mangfold

Biologisk mangfold omfatter variasjonen i livet på jorda; altså mangfoldet av økosystemer, arter og genetiske variasjoner innenfor artene samt de økologiske sammenhengene mellom disse komponentene.¹

Det mellomstatlige naturpanelet (IPBES) konkluderte i 2019 med at det biologiske mangfoldet på jorda nå går tapt raskere enn noensinne tidligere i menneskenes historie, og at dette naturtapet skyldes menneskelige aktiviteter.² Hovedtruslene mot biologisk mangfold er

¹ Naturmangfoldloven og konvensjonen om biologisk mangfold. Merk at i naturmangfoldloven defineres naturmangfold til å omfatte biologisk mangfold samt landskapsmessig og geologisk mangfold. I naturavtalen (Norsk oversettelse) benyttes imidlertid naturmangfold som et synonym for biologisk mangfold, og omfatter altså ikke mangfold av de ikke-levende komponentene av naturen.

² IPBES (2019): *Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services*. E. S. Brondizio, J. Settele, S. Díaz, and H. T. Ngo (editors). IPBES secretariat, Bonn, Germany. 1148 sider.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.3831673>

tap og forringelse av leveområder, overhøsting, forurensing, klimaendringer og invaderende fremmede arter. De siste 50 årene har presset mot naturen fra disse påvirkningsfaktorene økt. I tillegg til at klimaendringene i seg selv er en økende trussel, for eksempel gjennom stigende temperaturer, ekstremvær og havforsuring, bidrar klimaendringer til å akselerere andre trusler.³

Tap av biologisk mangfold har store negative konsekvenser for økosystemenes funksjon og de essensielle tjenestene og godene disse systemene leverer til oss mennesker. Naturavtalen fra 2022 slår fast at «naturmangfold er fundamentet for menneskers livskvalitet, en sunn planet og økonomisk velstand for alle».⁴

Etikkrådet har i mange år arbeidet med saker der tap av biologisk mangfold har dannet grunnlaget for å utelukke selskaper fra fondet. Skog- og plantasjeselskaper har blitt utelukket når store områder med tropisk skog i god tilstand har blitt ødelagt. Dette skyldes at avskoging er en av de største truslene mot økosystemer og biologisk mangfold, og at tropisk skog er særlig verdifull. Selskaper som driver virksomhet som kan skade verdens naturarvområder, har også blitt utelukket fra fondet. Naturarvområder er oppført under verdensarvkonvensjonen (UNESCO) på grunn av sine enestående universelle naturverdier, som kan være knyttet til landskap, geologi, økosystemer og/eller biologisk mangfold. Universelle verdier betyr at disse verdiene er viktige i et globalt perspektiv, ikke bare nasjonalt eller regionalt.

I de senere årene har det vært en utvikling i kunnskapsstatus og internasjonale avtaler om naturmangfold. Dette påvirker normgrunnlaget for hva som er akseptabel praksis for selskaper som påvirker det biologiske mangfoldet. Både kunnskapsoppsummeringer fra naturpanelet og naturavtalen fra 2022 konkluderer med at tapet av biologisk mangfold må stoppes og

reverseres. Selv om naturavtalen er primært rettet mot stater, mener Etikkrådet at også selskaper må forholde seg til avtalens mål. Dette innebærer at tapet av områder med stor betydning for biologisk mangfold, samt økosystemer med høy integritet skal være tilnærmet null innen 2030. Viktige områder for biologisk mangfold kan for eksempel være områder med høy artsdiversitet, truede arter, unike arter (endemisme) eller truede økoregioner. Rådet forventer at selskaper utviser høy aktsomhet når de planlegger aktiviteter i områder som regnes som viktige for biologisk mangfold.

Etikkrådet legger også vekt på naturavtalens forventninger om at næringslivet og finansinstitusjoner skal bidra til å redusere tapet av natur. Store internasjonale selskaper og finansinstitusjoner forventes blant annet å overvåke, vurdere og dele informasjon om sine risikoer, avhengighet og påvirkning knyttet til naturmangfold, og å gjøre denne informasjonen åpent tilgjengelig.

Globalt sett er verken biologisk mangfold eller menneskelig påvirkning likt fordelt. Derfor er noen områder viktigere enn andre for bevaring av biologisk mangfold. I vurderinger av selskapers aktiviteter vil Etikkrådet for eksempel legge vekt på om de foregår i villmarksområder. Villmarksområder (*wilderness areas*) er enorme områder med kontinuerlig, intakt skog med lite menneskelig aktivitet. Noen få av disse områdene, som for eksempel regnskogen i Amazonas og New Guinea, er definert som «*high biodiversity wilderness areas*».⁵ Disse områdene fungerer som et sikkerhetsnett for biologisk mangfold, både på grunn av deres størrelse og fordi de har et svært rikt biologisk mangfold med mange endemiske arter, det vil si arter som kun finnes der. Etikkrådet mener at selskaper i noen tilfeller og områder bør avstå fra å gjøre inngrep, da dette kan medføre stor skade på det globale naturmangfoldet.

3 Pörtner, H.O. et al. 2021. IPBES-IPCC co-sponsored workshop report on biodiversity and climate change; IPBES and IPCC. <https://doi.org/10.5281/zenodo.4782538>

4 Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework, vedtatt under COP 15 i desember 2022: <https://www.cbd.int/article/cop15-final-text-kunming-montreal-gbf-221222>

5 Mittermeier, Russell A., et al. «Wilderness and biodiversity conservation.» Proceedings of the National Academy of Sciences 100.18 (2003): 10309-10313.

For å prioritere områder hvor bevaringstiltak ville ha størst effekt, introduserte den britiske biologen Norman Myers konseptet *biodiversity hotspots* i 1988.⁶ *Biodiversity hotspots* er geografiske regioner med et eksepsjonelt høyt antall endemiske arter, hvor mindre enn 30 prosent av det opprinnelige habitatet er intakt. På verdensbasis finnes det 36 slike regioner, som samlet dekker rundt 2,5 prosent av jordas landoverflate. Disse områdene inneholder mer enn halvparten av verdens artsmangfold. Bevaring av de gjenværende intakte områdene i disse regionene vil derfor ha stor betydning for å redusere risikoen for tap av globalt viktig biologisk mangfold.

I 2024 gjennomførte Etikkrådet en kartlegging av selskaper i fondet som har eller planlegger aktiviteter i intakte naturområder i *biodiversity hotspots*. Kartleggingen var begrenset til sektorer med stor risiko for tap av arter, habitater eller økosystemer, slik som ressursutvinning og plantasjedrift. Denne kartleggingen vil være et viktig grunnlag for rådets videre arbeid med selskaper som har høy risiko for å påvirke biologisk mangfold negativt.

Terskelen for utelukkelse skal være høy, og vurderinger av hva som kvalifiserer som alvorlig miljøskade i henhold til retningslinjene, må fortsatt gjøres individuelt. Samtidig har forventningene til hvordan selskapene håndterer risikoen for tap av biologisk mangfold, økt. Etikkrådet vil fortsatt legge vekt på risikoen for tap av viktige naturverdier, både når det gjelder arter og økosystemer, og på at selskaper ikke skader naturarv eller andre verneområder. I tillegg vil rådet legge vekt på at selskaper unngår å skade naturmangfoldet i andre viktige, intakte områder, og at de fokuserer på å forhindre tap av biologisk mangfold fremfor bare å avbøte skadene som oppstår.

⁶ Myers, N. (1988). Threatened biotas: «Hot spots» in tropical forests. *The Environmentalist*, 8(3), 187-208 og Mittermeier, R. A., Myers, N., Mittermeier, C. G., da Fonseca, G. A. B., & Kent, J. (2000). Biodiversity hotspots for conservation priorities. *Nature*, 403(6772), 853-858.